

04.02.1945

4 februarie 1945. Înțelegerea de la Yalta și consecințele sale.

Conferința de la Yalta, întâlnirea oficială a liderilor celor trei mari puteri, Iosif Visarionovici Stalin – URSS, Franklin D. Roosevelt – SUA, Winston S. Churchill – Marea Britanie (nume de cod „Argonaut”) a avut un rol determinant în evoluția geo-politică a Europei postbelice. În viziunea noilor interpretări istoriografice, Yalta a însemnat momentul decisiv al departajării sferelor de influență în Europa, între sovietici și anglo-americani.

În ceea ce privește impactul înțelegerilor de la Yalta între cei Trei Mari asupra României, Balcanilor și a Europei de Est (lăsând deoparte cazurile Poloniei sau al Germaniei) trebuie precizat faptul că aceștia nu au mai reluat ceea ce fusese stabilit anterior. Astfel, menționează istoricul Nicolae Baciuc, autorul unei cunoscute monografii Yalta și crucificarea României: „Contrar unei opinii înrădăcinate de aproape trei decenii, soarta Europei de Răsărit a fost prea puțin dezbătută la Yalta (cu excepția Poloniei și, vag, a Iugoslaviei), așa încât ea nici nu mai figura pe ordinea de zi a Conferinței [...]. Hotărârile mari erau consfințite anterior și cei Trei Mari le acceptaseră tacit (încă de la Teheran și Moscova – n.a.). Problema României nu a fost nici discutată, nici hotărâtă la Yalta. Soarta ei era dinainte decisă” /Nicolae Baciuc, Yalta și crucificarea României, op. cit., p. 178./

„Dosarul Yalta” – cum îl numește istoricul Gh. Buzatu (poate cel mai avizat istoric român în problemele celui de al Doilea Război Mondial) a fost pe cât de vast, pe atât de complex. Documentele oficiale, dar și cele secrete, au fost numeroase, unele au fost date publicității cu începere din 13 februarie 1945, însă cele mi multe au apărut după dispariția celor Trei Mari /I. Scurtu, Gh. Buzatu, Istoria românilor..., op. cit., p. 507./ Astfel, dacă acordul URSS cu privire la participarea în război împotriva Japoniei este publicat în februarie 1946, „Protocolul de la Yalta semnat de către miniștri de externe ai celor trei mari puteri apare abia în 1955.

Atitudinea celor Trei Mari față de acordurile semnate la Yalta a fost ulterior diferită. Astfel, dacă încă de la început Roosevelt se declara profund decepționat de rezultate, declarând consilierului său că „Stalin se purta brutal în România și Polonia”, liderul sovietic, Stalin, era încântat că-și îndeplinise obiectivele. Churchill, după ce pierduse alegerile, urmărea să se discolpe de orice acuzație care i s-a adus, cu privire

la eventualele înțelegeri secrete realizate prin acordurile de la Yalta.

O parte importantă a presei engleze și americane susținea că Conferința de la Yalta se va dovedi „o bombă cu efect întârziat”, iar ideea a fost preluată curând, ca apreciere, și de actorii evenimentelor din februarie 1945, în memoriile acestora. Așa cum au demonstrat o serie de reputați istorici, acordurile de la Yalta au consemnat și împărțirea lumii între potențialii învingători, un pas decisiv către izbucnirea „războiului rece” /Arthur Funk, *De Yalta a Postdam. Des illusions á la «guerre froide»*, Paris, 1982, p. 84./.

„Declarația asupra Europei eliberate” – poate unul dintre cele mai importante acorduri ale Yaltei – a fost primită, în primele momente, cu entuziasm și optimism de opinia publică, cu deosebire datorită principiilor înscrise în document. Această atitudine o constatăm și în România, în cercurile politice ale forțelor democratice. Până și regele Mihai I, în discuțiile purtate cu trimisul special al Moscovei, Andrei I. Vâșinski, considera acordurile de la Yalta ca o garanție a democrației în Europa eliberată. În realitate, era deja o Europă înrobită de ocupația militară sovietică.

Pentru comuniștii români – sprijiniți intens de la Moscova – Yalta a însemnat momentul declanșării asaltului pentru preluarea puterii. Astfel, Al. Cretzianu remarca la acea vreme: „Acțiunea începută de Partidul Comunist și de afiliații săi, la începutul lui februarie, s-a intensificat la maximum după publicarea comunicatului de la Yalta. Atacurile împotriva generalului Rădescu și a d-lui Maniu au luat formele cele mai crase de rele credințe și a celei mai mari violențe. Trebuia, evident, să se acționeze iute și să se facă în așa fel ca să se găsească în fața unui fapt împlinit înainte de momentul punerii în aplicare a principiilor proclamate la Yalta” /Apud. I. Scurtu, Gh. Buzatu, op. cit., p. 498./ În fapt, realitatea românească la acel moment demonstrează faptul că principiile proclamate la Yalta, în „Declarația asupra Europei eliberate” nu au fost niciodată traduse în realitate. Fragmentul surprinde unul dintre elementele care au determinat instaurarea primului guvern procomunist din Europa Centrală și de Est, guvernul Petru Groza, aflat în directă subordonare a Moscovei staliniste.

Andrei Ianuarevici Vâșinski, ministrul adjunct de Externe, fusese trimis de către Stalin la București pentru a aplica „la fața locului” spiritul Yaltei, în condițiile în care reprezentanții diplomației anglo-americane din România continuau să aibă un rol secundar în problemele românești. Andrei Vâșinski a acționat atât de brutal, cu mult peste limitele diplomației, încât mulți istorici i-au atribuit faimoasa formulă, pe care însă el n-a pronunțat-o, dar a ilustrat-o ca împuternicit al lui Stalin: „Yalta sunt eu!” /Nicolae Baci, *Yalta și sacrificarea României*, p. 185./ Realitatea istorică se referă la întrevederea din seara zilei de 27 februarie 1945, între regele Mihai I și Andrei Vâșinski, în care regele României, pentru a apăra democrația a făcut apel la spiritul acordurilor de la Yalta. „Domnul Vâșinski declară regelui: Este adevărat că numai alegerile hotărâsc voința reală a poporului [...] dar Majestatea Voastră va trebui să ia o hotărâre (regele trebuia să numească, la cererea Moscovei, guvernul Groza – n.a.). Majestatea Sa: Trebuie să ținem seama și de hotărârea de la Yalta (privind alegerile libere într-o Europă eliberată – n.a.). Domnul Vâșinski: În hotărârea de la Yalta nu se spune nimic despre guvernul Rădescu...” /Apud Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I de România, București, 1991*, p. 270./ Întrevederea în care regele României face apel la spiritul Yaltei, la faptul că guvernul Rădescu – format din reprezentanți ai tuturor partidelor – „este în deplină conformitate cu hotărârile de la Yalta” ne este relatată pe larg și de Constantin Vișoianu, martor la toate convorbirile regelui Mihai I cu trimisul Moscovei /A se vedea în acest sens, C.V.R. Schuyler, *Misiune dificilă*. Jurnal, op. cit., p. 49./.

Consecința imediată a aplicării spiritului de la Yalta în România a fost impunerea de către Moscova a

guvernului procomunist dr. Petru Groza, guvern preocupat în mod exclusiv de promovarea acelor măsuri ce urmau să accelereze comunizarea țării. De aici înainte influența Imperiului Roșu, de la Răsărit, era evidentă pentru oricine și a copleșit treptat întreaga Europă Centrală și de Est /Vezi pe larg Joseph Rothschild, Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale și de Est după al Doilea Război Mondial, București, 1997./ . Astfel, realitățile care au decurs din spiritul acordurilor de la Yalta, din februarie 1945, s-au dovedit a fi cu mult mai dure și mai grave, totodată persistente peste patru decenii și jumătate, decât mitul unei Yalte benefice. Pentru România, cel puțin, a fost momentul sacrificării.

Carmen Băjenaru, Laura Elena Pandelache, Dragoș Mocanu, Costin Vrînceanu, Vasile Moga

References: